

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Sanctis

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, Anno M.DC.XXX

Exaltationis S. Crucis festo Paraphrasis in Epistolam B. Pauli ad Galatas
cap. V. & VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47060](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47060)

T. VI
22

omnibus saluandis ianua celi, & totius mundi domina. Quæ vti nati suis meritis & precibus efficacissimis nos suo commendat Filio, qui cum Patre & Spiritu sancto viuunt & regnat per secula, Amen.

IN FESTO EXALTATIONIS S. CRVCIS,
Epistola Beati Pauli Apostoli, ad Galatas ca-
pitate V. & VI.

Galat. 5.

Gal. 6.

Fratres, Confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicumque est ille. Ego autem fratres si circumcisionem adhuc prædico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo euacuatum est scandalum crucis. Quinam & abscondantur, qui vos conturbant. Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non patientur. Neque enim qui circumciduntur legem custodiunt, sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur. Mihi autem absque gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Quidam pseudoapostoli Galatis persuaserant, non posse eos saluos fieri, nisi iuxta legem Mosis circumciderentur. Quæ res non mediocriter illis obfuit. Itaque Apostolus præter sancti Spiritus mirabilem gratiam, etiam magno vsus est studio ad reuocandos illos ab errore, in quem per impios quosdam seducti erant. Ait ergo: Fratres, equidem ita de vobis mihi polliceor, nisi me fallunt omnia, planeque confido in Domino, qui facile poterit veritatis notitiam vobis restituere, quod nihil aliud sapietis, neque sentietis, præterquam quod à me vobis annunciatum est. Qui autem conturbat vos nouitate doctrinæ, atque in aliud ab his quæ didicistis ex me, traducere vos conatur, portabit iudicium diuinæ vltionis, temporarium quidem, si resipuerit, æternum verò, si obstinato animo in errore perstiterit, qualis qualis demum sit ille. Obiter hic notandum, Ecclesiam nouis dogmatibus, id est, hæresibus perturbari. Talium namque fabricatores pleni sunt spiritu tartarico, qui cum sit ab vno summo Deo totus auersus, non nisi perturbaciones & scandala excitare potest. Deus autem non est dissensionis, sed pacis autor. Fugiamus ergo eos, qui Ecclesiæ pacem & unitatem lacerant, certi eos non duci spiritu Christi, qui non dissipare venit, sed congregare in vnum filios Dei, qui dispersi erant. Qui cum rogaretur à quodam, ut diceret fratri illius, diuideret cum ipso hæreditatem, noluit, sed ait: Quis me constituit iudicem super vos: tanquam diceret: Ego colligere veni, & tu me ad diuisionem hortaris? Ego autem, ait consequenter Apostolus, si circumcisionem patribus vsque ad tempus certis ex causis tradidam, etiamnum velut necessariam ad obtinendam vitam æternam prædico, ut falsi quidam vobis persuadent, cur me adeo Iudæi ipsi persequuntur? Qui-

Ecclesia cur per nouas hereses turbetur.

1. Cor. 14.

Ioan. 12.

Luc. 11.

bus si in hoc consentire vellem, ut legis observantiam affirmarem necessa-
riam, pax summa mihi cum illis foret. Sed quia legalem circumcissionem
suo superuacaneam, ubique me persequuntur, & ipsum quoque sanguinem
meum sicut. Siquidem circumcissionem & legalia vim iustificandi habere
predicarem, iam crucis scandalum nullum esset. Iudæi enim hoc solo no-
mine offenduntur in prædicatione crucis Christi, quod dicamus per Chri-
sti mortem nobis esse salutem reparatam, cum illi per legem se saluos fore
putent. Offenduntur autem siue scandalum patiuntur non nostro, sed suo
vicio, quando potius remedium ex nostra prædicatione capere deberent.
Itaque vitanda non sunt scandala, quæ aliena malitia, non ipsius rei merito
suscipiuntur: quamquam propter pusillos cautè agendum est, ne scandali
materia eis præbeatur. Offendebantur Iudæi prædicatione crucis Christi,
& nihilominus ubique per Apostolos Christus annunciabatur. Sic etiam
quamuis improbi benefactis nostris deteriores fiant, non propterea debe-
mus minus benefacere. Utinam autem, qui sua hæresi vos conturbant, ab
Ecclesia penitus abscondantur, dati quæ Sathanæ, discant non blasphemare.
Sermo namque eorum ut cancer serpit. Vnde nisi abscondantur & eijciantur
ex Ecclesia, multos suis pestiferis poterunt sermonibus corrumpere: ut me-
rito nihil magis optandum sit, quam ut à corpore ecclesiæ ceu puerida mem-
bra rescindantur. Quicumque enim ex carnali circumcissione gloriam au-
cupantur apud homines, tanquam idcirco iusti sint, quod legis quasdam
ceremonias obseruent, (quæ tamen post aduentum Meliæ in leg- promissis
antiquatæ sunt & abolitæ) ij nimirum cogunt vos circumcidi iuxta legis
prescriptum: nec in hoc legis observantiam syncerè spectant, sed id tan-
tum, ne crucis Christi persecutionem patiantur. Non enim ipsi circumci-
sionis studiosi legem Dei custodiunt, sed ut ex vobis tanquam sua arte in
iporum ritus traductis gloriam habeant, ad circumcissionem capiendam
vos adhortantur. Homines scilicet stultissimi & impudentissimi, qui cum
Deum & eius legem in multis alijs contempnant, solam circumcissionem tam
serio & obstinato animo buccis crepitantibus vobis ingerunt, non quo cu-
piant obseruari legem Dei, quem neglectui habent, sed ut in vestra carne
glorientur. Nec advertunt, quam vilis & angusta sit gloriosa, quam non in
Domino, sed in carne aucupantur. Si autem diuinæ legis zelo ducerentur,
primum quidem etiam in cæteris eam obseruarent, deinde non ita pertina-
ces essent in sua defendenda sententia, cum sciant ex ipsa lege quandoquæ
legem abolendam esse, quantum ad externos illos ritus attinet. Sed glori-
entur illi quidem in carne vestra. *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini
nostri Iesu Christi, cuius pretioso sanguine & morte redempti sumus ab æter-
na damnatione, qui passus est pro nobis, relinquens exemplum nobis, ut
& nos discamus crucem amplecti, non mundi gloriam & voluptates sectari.*
Per quem mihi mundus, id est, gloria, opes & delicia præsentis vitæ in
crucem & nauseam versæ sunt, sicut & ego mundo, id est, mundo deditis
hominibus, & quæ illi venantur, crucifixus sum, nihil eorum appetens, sed
tanquam venenum exitiale fugiens, quæ illi toto cordis amore comple-
ctuntur in sui perniciem sempiternam.

Scandala
quamvis mi-
nime sint vi-
tanda.

1. Tim. 1.

2. Tim. 2.

Galat. 6.

Apocal. 11.

1. Pet. 2.

T. VI
22

Celebramus hodie dilectissimi illam sanctæ Crucis exaltationem, que temporibus Heraclij Imperatoris facta est, quando is Cosdroam regem Persarum bello superato interemit, & grandem Dominicæ Crucis partem, quam Constantini Augusti mater Diua Helena quondam apud Hierosolymorum oppidam honorificè reposuerat, sed impius Cosdroas, cuius iam meminimus, vt inde abstulerat, secumque in Persidem abduxerat, rursus ex Perside reduxit in locum pristinum, idque maximo cum honore & veneratione, exultantibus Christianorum populis, quod Deus Omnipotens ipsis de feris gentibus concessisset victoriam, suæque ecclesiæ tam salutiferi ac vitalis ligni beneficium reddidisset. Si quis plura hinc nosse cupit, legat Chronographos: nos summatim tantum rem perstringere volumus. Itaque in horum memoriam sancta Ecclesia catholica, cuius & institutor & moderator est Spiritus sanctus, in hanc vsque diem annis singulis pia cum deuotione & alacri studio huius iam dictæ exaltationis S. Crucis festum obseruat: simul gratias agens Deo pro humani generis liberatione, que in hac præclara cruce confecta est, & ad memoriâ reuocans illos tam diros cruciatus, tam sæua, tam acerba tormenta, tam ineffabiles angustias, & corporis ac animi dolores, quos olim in eadem cruce propter nos miseros, propter nos, inquam, & propter peccata nostra, benignissima voluntate, non vlla vel utilitate vel necessitate sua Dei Filius perpessus est: miseratus scilicet pro sua erga nos indulgentissima pietate vicem nostram, qui protoparentis nostri illa tam voluntaria transgressione in tantam Dei Patris iram incidimus, vt nulla omnino consequenda veniæ spes reliqua nobis esse posset, nisi idem ipse Dei Filius humanam in se naturam reciperet, & peccata nostra sua morte aboleret. Gratias illius tam profusæ, tam inestimabilis, tam nos sperandæ quidem benignitati, qua sic nedum potuit, sed etiam voluit, & quidem propensissimo ac ardentissimo desiderio nostræ succurrere necessitati, nostris mederi vulneribus, nostrosque sanare dolores. Merito igitur sancta Ecclesia non ingrata tantis beneficijs Dei sui, præcipua cum veneratione sanctæ Crucis festa colit, quando quidem per eam tot nobis bona prouenire. Sed iam ad Euangelij hodierni explanationem accedamus, in quo primum, id est, aduertendum, iustis ex causis ipsum hac die recitari, quando in eo Dominicæ passionis fit mentio, quæ in cruce consummata est. Ait ergo Dominus:

Ecclesiæ Catholicæ institutor & rector vt sit Spiritus sanctus.

S. Crucis festum cur celebrat Ecclesia.

Genes. 6.

Typus 2.

Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eijcietur foras.

Quæ verba cum cæteris Euangelij huius Dominus Iesus suæ passioni proximus locutus est, ipso videlicet palmarum die. Scitis dilectissimi, quantum in totum ferme humanum genus sibi tyrannidem ac dominatum vsurparat diabolus vsque ad aduentum Saluatoris. Nam vt de illis vitijs hic tacuimus, quæ ante diluuium in tantum inualuerant, vt pœniteret benignissimum Deum creasse hominem, eo scilicet quod se cerneret frustrari voto suo, (quod non erat aliud, nisi vt homines sobriè, & iustè ac piè viuendo digni

digni fierent æterna cum ipso beatitudine perfrui totumq; ab ea humanū genus, paucis exceptis deleat, ex veterum discimus historijs, quemadmodum post diluuium Cham filius Noë à patre propter impium illud facinus, quod diuinæ quoque literæ commemorant, abdicatus & maledictus in Arabiam se contulit: vbi tum primum cœpit nefandus idolorum ac dæmonum cultus, quæ ex illius ipsius progenie toto terrarum orbe diffusa maxima vbiq; augmenta est adepta, paucissimis Abrahamæ posteris exceptis, qui vnum verum colebant Deum. Itaque quædiu hoc pacto malus spiritus ab humano genere tanquam Deus adorabatur, iure mundi princeps dictus est. Verum quando Saluator noster ea causa humanam induerat naturam, vt diaboli à nobis potestatem excluderet, iudicium mūdi tum fieri cœpit, quādo ipse mundo est prædicare exorsus, quando sedentibus in regione vmbrae mortis, vasti scilicet & miserabilis exilij huius, lux orta est Euangelicæ prædicationis, quæ à Domino profecta, per Apostolos ac discipulos illius in omnes terræ partes diuulgata ac propagata est. Tum enim quædam inter electos & reprobos facta est discretio, (de quo discretionis iudicio Dominus hic loquitur, cum alioqui multiplex scripta diuina iudicium commemorat) dum alij misericorditer ad æternam beatitudinem sunt electi, neque ad agnoscendam tantum, sed etiam amandam & sectandam veritatem sunt vocati, alij non Dei proposito ac voluntate, quum ipse non sit acceptor personarum, sed libentissimè quibuscunque modo capaces sint, gratiam suam impertiat, verum ob sua demerita & obstinam in malo voluntatem, iuste sunt repudiati. Vbi est sane, quod merito Christianus omnis pluri mū formidare debeat, ne scilicet peccandi assiduitate, ac diuinæ paciencie & longanimitatis contempione iustam & pauendam erga se Dei iram prouocet, atque ita diuinæ gratiæ, sine qua reuera nihil sumus, ope destitutus, in omnē prolabatur impietate: id quod nostra ætate multis pro dolor euenisse certimus, quamuis alioqui seculi iudicio sapientibus & doctis viris, qui à Deo propter elationem ac tumorem animi sui, cæteraq; vitia sua abiecti & despecti in tam crassos & horrendos sunt deuoluti errores, vt cunctis probè rem inspicientibus stupori sint & terrori. Sed, quemadmodum Apostolus verissimè ait, subuersi sunt ac penitus enersi, vt vel omnino nō videant stultissimos errores suos, quos tamen etiam idiotæ multi luce clarius deprehendunt, vel intoleranda quadam ducti pertinacia, quæ sola hæreticum facit, etiam aperta mendacia sua non nisi in suam perniciem mordicus tueri malint, quam sanctæ Catholicæ Ecclesiæ iudicio humiliter se subijcere.

Sequitur:

Et princeps huius mundi eijcietur foras.

Tam diximus cur diabolus huius mundi princeps dictus sit, eo scilicet, quod penè totus orbis relicto Dei veri cultu, sicut à Cham filio Noë & eius posteris didicerat, ad colenda simulachra sese contulerit. Alioqui absurdum est credere mūdi huius visibilis, *μακροκόσμος* dicitur, principem esse diabolum. Solus enim is optimo iure totius mundi, & rerum omnium tum visibilium, tum inuisibilium dominium ac principatum sibi vendicat, qui cuncta fecit omnipotenti virtute sua ex nihilo, nullius ad hoc vtens vel o-

cccc 3 , pera,

Genes. 9.
Idolorum
cultus quan-
do & vbi or-
tum cœpit.
Genes. 12.

Princeps hu-
ius mundi
cur dictus sit
diabolus.
Lucæ 1.

Esaï 9.

Iudiciū mun-
di quædam
intelligatur.

Deute. 10.
Math. 22.

Cur Deus
hoc seculo
sua tot ho-
mines eade-
re in tam
crassos erro-
res.
Titum 3.

Hæreticum
quidam so-
lum efficiat.

T. VI
22

pera, vel consilio: siquidem nec alicuius indigens erat, utpote qui per se sibi abundè sufficeret, possetque pręstare quicquid vellet, voluntatem ipsius vbiq̃ pari facultate comitante. Manichæi quidem stultissimi visibilia quę quę diabolus creasse affirmarunt: sed eorum iam pridem damnata & expulsa sententia est. Potest autem & alia ratione diabolus mundi huius princeps dici: ut per mundum homines accipiantur mundo huic & peccatis dediti, quos Apostolus tenebras vocat, eorumque rectores dæmones, ita dicens: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, atque ipsiſſis verbis sese explicans, quid per mundum intelligi velit, nempe tenebras has, id est, homines peccatorum densissimis tenebris miserabiliter inuolutos. Eiectus est autem princeps mundi foras, quando ab eorum cordibus exclusus est, qui Christi fidem non frigidis ac torpentibus animis, sed alacri & deuota mente susceperunt, non contenti credere tantum, quę Christus ipse, ac deinde Apostoli & discipuli eius docuerunt: nisi etiam ea religioso animi studio imitari & exequi adniterentur. Non enim est vera fides, quę vita & moribus ab illis, quę credit, planè discordat: nec satis est credere ea, quę ad Christianam religionem pertinent, nisi etiam factis probemus ea nos amare: quanquam Lutherus & eius sectatores aliud tradant: sed illi cum eo spiritu, cuius instinctu sua dogmata miseræ ac simplici plebeculę obrudunt, etiam præmium consequentur. Nobis autem curandum est dilectissimi, ne nostris in pectoribus regnet princeps mundi huius. Non regnabit autem, si non dominetur nobis omnis iniusticia, si non regnet peccatum in nobis. Esto interim acciter nos diuersis licet vitijs impugnet, non tamen regnum sibi vindicare poterit, quamdiu nos illi consensum negabimus. Quisquis autem superbix, auaritię, irę, inuidię, acidię, gula, luxurię iaculis sic eneruatur, ut ijs vitijs, aut eorum alicui penitus succumbat, in eo dubium non est, quin princeps mundi huius dominatum occupet: cui tum danda opera est, ut à tam crudelis tyranni seruitute liberetur: id quod fit per pœnitentię sacramentum, ad quod confugere debent, quotquot per mortiferi peccati consensum sub diaboli potestatem reciderunt. Quod quo fit celerius, eo semper & melius. Peccatum enim graui quodam pondere deprimit animum, & nisi cito per pœnitentiam aboleatur, mox ad alia pertrahit vitia: in quibus si quis prauam sibi faciat consuetudinem, is ita tenaciter principis mundi huius nexibus obligatur, ut postea vix aut agrè eum à se possit eiecere. Mirum autem fortassis cuiquam videatur, quod Dominus ait: Nunc princeps huius mundi eicietur foras: quasi non sit etiam ante eiectus foras ex sanctis illis, qui Christi mortem præcesserunt. Sed quod tum in paucis actum fuit, post Domini passionem in innumeris gentium nationibus completum est, destructis vbiq̃ terrarum orbe dæmonum simulachris, & veri Dei cultu recepto. Sequitur iam:

Et ego si exaltratus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

Hęc de mortis suę genere prædixit Dominus, quemadmodum Euan-

gelista

Principes
m. i. ruan ho-
minum vt
vocetur dia-
bolus.
Ephes. 6.

Diabolus vti
eiectus dica-
tur foras.

Fides vera
quinam pro-
betur.

Lutheri fides
quo spectet.

Dominatum
quomodo in-
quemque di-
abolus homi-
nē accipiat.

Peccato cui-
que peculia-
re quidā sit.

gelista mox exponit, dicens. Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus. Leuatus est enim in crucem, & hoc exaltationem appellat, quoniam potius fuerit humiliatio, sicut & alibi dicit de seipso in Psalmo: *Exaltatus autem humiliatus sum & conturbatus.* Erat hoc genus supplicij olim & turpissimum & acerbissimum, quo tamen pius humani generis redemptor se affici voluit, ut quemadmodum per ligni vetiti vsum primorum parentum nostrorum culpa perpetrata fuerat ita & per ligni supplicium expiaretur. Poterat autem faciliori mortis genere nos redimere: sed non sufficiebat impenitentia erga nos charitati illius, ut pro nobis immeritam mortem exciperet, nisi & ignominiosissimam simul & acerbissimam perferret. Nouerat quam faxea sint ad amandum Deum mortalia pectora. Itaque tanta, tam indigna, tam immania voluit tormenta perpeti, & tam atroci morte consumi, ut vel ferrea & plus quam adamantina possint corda emolliri. Simul etiam ut fortissimum sanctis martyribus, qui pro eius nomine grauissimis erant penis afficiendi, constantis perseverantiae in seipso praeberet exemplum: atque etiam ut Patri caelesti pro nobis abundantissime satisfaceret, ut non esset iam vllus irae paternae locus reliquus. Libenter autem contempnit probra, ignominiam & confusionem, quae in cruce pendens ab praeteruentibus pertulit, ut nos a demonum ludibrijs & aeterna confusione liberaret. Imo nunquam aliquis quantumuis avarus magno reperto thesauro, usque adeo laetatus est, quantum Dominus Iesus secundum spiritum in ipsa sua cruce ob nostri cum Deo reconciliationem laetabatur. Sic ergo exaltatus a terra, & in crucem leuatus traxit ad se omnia: non Iudeos tantum, sed etiam gentiles demonum seruos. Sua enim tam acerbam crucis mortem non solum pro peccatis satisfecit, sed etiam omnem patris iram vertit in misericordiam, adeo ut non posset se ultra cohibere, quin innumerabilium ubique terrarum orbe gentium corda suae veritatis illustraret lumine, & spiritu charitatis suae fortiter ad se attraheret. Traxit enim etiam in ipso Filio Pater, traxit & Spiritus sanctus. Siquidem beatissimae Trinitatis opera sunt indiuisa. Traxit ergo Christus omnia ad se tanquam ad originem suam, vnde profluxerant. Usque ad id temporis totum ferme hominum genus miserabiliter a DEO auersum, his infirmis, caducis ac insanis rebus amore & affectu inhaeserat, idque adeo, ut iam non solum Deus non timeretur, sed nec agnosceretur quidem a multo maxima hominum parte.

Verum, Dominus Iesus misertus animarum a suo principio tam miserè aberrantium, & pro summo bono vilissima & vanissima mundi huius oblectamenta amplectentium, retraxit omnia ad se (sicut ipse per Osee promiserat) in funiculis hominum, in vinculis charitatis. Ex quibus funiculis hominum ad ipsius humanitatem, vincula charitatis ad diuinitatem pertinent. Ipse enim est principium nostrum, ex quo creati profluximus, & in quod redire nos omnino necesse est, nisi funditus perire velimus. Funiculi sane fortissimi sunt, quaecumque propter nos egit & pertulit in carne maxime tamen illud extremum crucis supplicium. Vincula autem charitatis omnino firmissima, sunt eius erga nos aeterna beneuolentia, fides, amor, quae cum ad tanta, tam indigna propter nos patienda impulerunt.

Exaltatione
sui quid Chri-
stus hoc loco
intelligat.
Psalm. 17.

Crucis sup-
plicium cui
Christus ele-
gavit.

Quoniam mo-
do ad se Chri-
stus omnia
traxerit cruci-
affixus.

Christus que-
modo omnia
traxerit cruci-
affixus.

Osee 11.

Funiculis
qualibus nos
ad se traxe-
rit Christus.

T. VI
22

Hiere. 13

Cant. 1.

His ad suam originem retractum est humanum genus. Vnde per Hieremiã ipse Dominus dicit: *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui.* Quod quidem post Christi mortem manifestissimè impletum est. Tum enim per Apostolos & alios Christi discipulos toti mundo annuntiatus est Christus, & quæ is causa salutis nostræ & fecisset & pertulisset. Quibus cognitæ tanta amoris flamma in multorum cordibus subito exarsit, operante scilicet virtute & efficacia sanguinis Christi, vt eam nulla neque persecutione, neque suppliciorum, neque ipsius denique terribilissimæ mortis flumina potuerint extinguere vel obruere. Ita nanque funiculis hominum & vinculis charitatis Christus Iesus nedum fortium virorum, sed etiam tenerrimarum virginum, honestarum matronarum, ac impuberum puerorum sibi corda deuinxerat, vt ad atrocissimas tyrannorum carnificinas haud secus, quam ad optatissimas delicias conuolarent. Ita verum est, quod Dominus ait: *Qui exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Traxit enim ad se infantes & viros, pueros & senes, adolescentes & iuuenes, virgines & matronas, nuptas & viduas, pauperes & diuites, fortes ac infirmos, fatuos & sapientes: idque nexibus ardentissimæ charitatis. Pro qua illius tam ineffabili in nos misericordia, maximè quod gentiles dæmonum cultores hostesque suos tam benignè ad se trahere voluit, magnas illi semper gratias agere debemus, quotquot ex gentibus ad eius fidem & cognitionem perducti sumus. Nisi enim mundum & gentium populos suo lumine sic illustrasset, quid nos hodie, nisi perditii essemus?

Respondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in æternum. Et quomodo tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Et quis est iste filius hominis?

Saplen. 1.
Hierc. 11.

Multis locis sacra scriptura Christum perenniter regnaturum commemorat. Quæ quia Iudæos non latebant, sciscitantur ex Domino, quæ dicat Filiū hominis exaltari, id est, crucifigi oportere. Sic enim ipsi illam exaltationem intelligebant: quod eis difficile non erat quandoquidem iam omnino deliberauerant Christum crucifigere: sicut ex ipsorum personarum Sapientie libro dicitur: *Morte turpissima condemnemus eum.* Et apud Hieremiam: *Mittamus lignum in panem eius.* Quod igitur iam apud se statuerant, facile animaduertere potuerunt, licet Dominus id obscurius proferret.

Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum, lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant.

Ioan. 1.

Sciebat Dominus, qui est lumen verum, illuminans omnem hominem, se breui neci tradendum, idcirco iam Iudæis hoc ipsum, quamuis rectè, prædicit, hortans eos vt dum lucem, id est, ipsum Christum haberent, ambularent in lumine, scilicet gratiæ & doctrinæ illius, vt tenebris errorum & ignorantie, quibus iam tot annis Iudæi omnes miserè obuoluti sunt, minimè comprehenderentur. Hoc idem non cessat omnipotens Deus in cordibus Christianorum ipsi nimis malè seruientium perpetuo clamare, tametsi plerique id non sentiunt, vt tamen dum tempus est gratiæ, dum adhuc præ-

præfens agitur vita, ad Deum verum lumen sese conuertant, ament illum à quo tantopere se amatos nouerunt, sint grati illi, à quo tot beneficijs affecti sunt, ne iusto Dei iudicio tenebris hæresum ac prauarum opinionum implerentur. Solet enim omnipotens & iustus Deus cum grauius iratus est, hoc tanquam seuerissimo & metuendissimo vindictæ genere hominum Christianorum castigare & vlcisci flagitia, vt eos sinat labi in errores & hæreses, vt sic mente excæcati dicant bonum malum, & malum bonum: quò nihil potest terribilius cogitari. Qui enim sic affecti sunt, illi vix aut nunquã possunt curari. Nota est sententia Salomonis: *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit.* In ijs enim verisimilè impletur illud, quod per Prophetam Dominus dicit: *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adiuuentionibus suis.* Habemus hac ætate nostra exempla multa satis: sed quæ plangenda magis sint, quam commemoranda. Cauemus dilectissimam grauem iram Dei. Ambulemus dum lucem habemus, vt non tenebræ nos comprehendant. Viuamus ita vt deceat Christianos: timeamus Deum, nec nimium nobis de illius misericordia blandiamur. Peccata nostra hæcenus admissa plangamus, iustam iram præpotentis Dei modis omnibus auertere conemur, ne penitus nos deserat, & sub Turcorum aut aliorum paganorum potestatem redigi nos permittat. Hoc enim in quibusdam non vulgaris autoritatis reuelationibus iam olim terribiliter comminatus est. Neque putemus fieri non posse, vt isthæc nobis eueniant. Videamus Græciam, imò Asiam totam, pluresquæ alias amplissimas regiones, quibus nunc dominantur impij Mahometistæ. Nunquid illis aut sanctiores, aut fortiores sumus? Minime verò. Relicti sunt illi propter peccata sua, & quia libenter amplexabantur hæreses. Et nos ergo, qui isdem tenemur vitij obnoxij, etiam eandem Dei iram expectare habemus. Sed ad reliqua Euangelij dicta explananda pergamus.

Et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.

Nimirum qui ambulat in tenebris ignorantix & culpæ, nescit quo vadat. Si enim sciret quorsum tendat, vtique rectius sibi consuleret. Pergit enim ad tenebras gehennæ, quæ præcedentes tenebras consequuntur. Concordant cum hac Domini sententia ea verba Salomonis, quibus ait: *Via impiorum tenebrosa: nesciunt vbi corruant.* Ergo in tenebris ambulare, hoc est, vitij deditum esse. Peccata enim tenebras in animam adducunt, sicut scriptum est: *Excæcauit eos malitia eorum. Pessimos reuera effectus peccatum habet. Occidit animam, excæcat animum, & sexcenta alia mala infert animæ.* Et quæ causa est, vt non magis vitetur peccatum, cuius tam exitiales sunt effectus? Ipsum scilicet peccatum. Per peccatum enim quædam vasta caligo offunditur oculis hominis interioris, vt pericula peccati aut non videat, aut non ita vt oportet, videat. Inde est quod multi interim monentur vitam suam rectius instituire, cauere tam horreidos inferorum cruciatu, ignem sulphureum, foetores intolerabiles, aspectus dæmonum omni cruciatu externo molestiores, & id genus innumera alia, quæ certissimè manent impios omnes in tartara relegandos: & tamen non modo nihil curant, sed irrident etiam, & nescio quibus scommatibus ejuscemodi dicta excipiunt. Qui si cæci non essent, & plus quam cimmericis tenebris immerfi, timerent

ddd merent

Quis seculissimo iudicio permittat Deus quoddam cadere in hæreses ac errores, ob eorum nimiam enormia peccata. Eccles. 7. sal. 60.

vt redigatur Christiani sub Turcorum iugum propter peccata eorum.

T. VI
22

Cæcitas ho-
minu huius
seculi quan-
ta sit.

merent sanè, & suæ salutis consulere. Sed quia in tenebris ambulant, nesciunt quo vadunt. Credunt quidem iustum esse Deum, & impios pro suis maleficijs puniri apud inferos, sed hæc velut in somno aspicunt: itaq; nihil sentiunt. Postea verò ubi merguntur in tartara, tum demum experimur, quam malum sit in ignorantia & peccatorum tenebris degere. Talibus hominibus plenus est mundus. Rident, saltant, cachinnantur, comestationibus & potationibus vacant, serena & tranquilla atque segura eis sunt omnia, & vt diuus Iob ait: *Domus eorum secura sunt & pacata, & non est virga Dei super illos, Egrediantur quasi greges parui: eorum, & infantes eorum exultant iustibus. Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bona dies suas, & in pûcto ad inferna descendunt, vbi nullus est ordo, sed horror & luctus & vlulatus sempiternus, stertus oculorum & stridor dentium. Que si iam serio præuidere vellent, melius sibi prospicerent, attenderet illa dicta Moyfi, imo Spiritus sancti per Mosen, paternè peccatores omnes adhortantis: *Vitam saperent & in illa gerent ac nouissima præuiderent.* Videamus nunc reliqua.*

Iob 21.

Iob 10.

Matth. 13.

Deut. 31.

Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis.

Ioan. 1.

Credere in
Christum
quid sit.

Hoc est, dum Christum habetis, credite in Christum, vt filij & membra Christi sitis. Christus enim est lux mundi, in quem tamen Iudæi nulla ratione credere voluerunt. Sed quomodo credemus in Christum? Credemus scilicet eum esse verum & viuum Deum, itemq; hominem verum, & qui tantopere omne execretur peccatum, vt maluerit in seipso, hoc est, in natura humana à se assumpta peccatum Adæ tam dirè vlcersi, quam illud impunitum relinquere. Non enim alia nobis potuisset ratione succurri. Atque ex huius consideratione firmissimè nobiscum statuemus, nullum vaquam, præsertim mortiferum in ipsum peccatum admittere, ne tam grauer eum offendamus: maximèq; omne peccatum horrebimus, vt pote illi tam vehementer inuisum. Hoc enim ad veram & Christianam fidem pertinet, vt vitemus omnia, quibus offenditur Deus, & faciamus, quæ ipse exigit à nobis. Noli mihi dicere: Nō possum, quia infirmus sum. Audi Apostolum: *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Si habes veram fidem, confidas Deo, quod pigri conatibus tuis nunquam deerit. Tantum conare, & quoddam indicas bellum prauis, corruptisq; meribus tuis: simul diuinum implora auxilium, & senties omnia esse possibilia credenti. In Deo meo, ait Propheta, transgrediar murum.

Fides vera &
Christiana
quæ vitam exi-
gat.

Philip. 4.

Marc. 9.
Mat. 17.

SERMO IN EADEM FESTIUITATE.

Vt tenebras peccatorum fugere, & in diuina gratie lumine ambulare debeamus: item de peccati nocuentis, & de gratie effectibus, denique de laudibus sanctæ Crucis.

Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebra comprehendant. Ioannis duodecimo. Hæc tota ratio fuit dilectissimi Domino nostro Iesu Christo humanam suscipiendi naturam, vt à peccati morte nos liberaret, & vt à peccatis ad virtutes verbis & exemplis suis nos reuocaret. Hæc tota virtus nostræ summa est, hac vna ex causa vitam istam temporalem ducimus, hot

hoc denique sine creati sumus à Deo & in hunc terrarum orbem delegati, ut vitemus peccata, & iustitiam virtutesq; colamus. Sed quid ista nosse iungat, nisi & re ipsa præstentur à nobis? Nosti voluntatem Dei: fac illam, & viues. Si non facis, impius es, & ingratus. Ambulate, ait Dominus, dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant. Dicit hoc vniciilibet homini Christiano salutaribus vñdis sacri baptismatis expiato, qui simul atq; baptizatus est, accipit Spiritum sanctum & lumen diuinæ gratiæ, quo fretus possit vitiorum tenebras euadere. Hortatur ergo eum, ut ambulet in via mandatorum Dei dum lucem habet, ne si exera hanc aberrerit viam, luce priuetur, & peccati tenebras incurrat. Videant hic parentes, quemadmodum suas proles à teneris annis probè & piè instituât, ut eos doceant viuere iuxta voluntatem Dei, non huius mundi grauißimos mores: doceant eos totos se ab ipsis incunabulis ad pietatè componere, praua consortia & mundi huius inquinamenta deuitare, innocentiam in baptismo recuperatam toto vitæ tempore illæsam & inuiolatam custodire. Hoc est enim ambulare in luce, & peccati nescire tenebras. O felices illas animas, quæ innocentia vestem semper incontaminatam seruant, & fidem Domino in baptismo præstitam nunquam violant. Quod cur hodie tam raro & vix vnquam præstetur, non minima causa est, negligentia & immodica indulgentia parentũ, dum non curant proles suas cõuenienter Dominicis præceptis educare, imò etiam sæpe eis laxant habenas ad quæuis perpetranda mala: quorum erit certè grauißima & iustissima damnatio, quandoquidem peccata omnia filiorum & filiarum in ipsos redundabunt. Sed & alijs omnibus dicit Dominus, ut ambulent dum lucem habent, id est, habere possunt diuinæ gratiæ, ne sempiternis tenebris inuoluantur, ad quas certum est deduci eos omnes, qui in peccati tenebris moriuntur. Caueamus igitur dilectissimi tenebras mentis, id est, peccatum quo animus excæcatur, ne ruamus in foveam mortis æternæ, quo nunquam potest vllum lumen penetrare, sed est chaos reteritum & obscurissimum, densissimis semper nebulis inuolutum. Et ut libentius caueamus peccatum, cogitemus, certumq; habeamus nihil illud aliud esse, quàm grauißimum Dei contemptum, vilipensionem immenßæ bonitatis diuinæ maiestatis iniuriam infinitam, diuinæ iustitiæ incuriam, diuinæ sanctitatis offensionem, omnipotentis creatoris repudiationem, mentis incomprehensibilem stoliditatem & amentiam, gratiæ & virtutum omnium exterminium, summi boni priuationem, æternæ felicitatis iacturam, intellectus obscuracionem, peruersionem voluntatis, venenum diaboli, vitium tartareum, damnationis æternæ aditum, causam omnis miseriæ, peccatoris mortem & exitium, gemen demonũ, osium abyssi, hominum insipientiam, rete ac laqueum tentatorum, æmulationem malignorum spirituum, horrorem & detestationem Angelorum, horrendam caliginem, maximam turpitudinem, fetorem intolerabilem, summam & extremam vilitatem, ferocissimam beluam, immitissimam feram, damnnum inæstimabile, grauißimum nocumentum, & malum omnium longè maximum. Tolle peccatum è mundo, & nihil vsquam erit quod quenquam malè habeat. Tolle peccatum è mundo, & omnes felices ac beati erimus.

Proles vñ
parentes su-
as probè in-
stituunt.

Peccati esse-
ctus & mon-
stra qualia.

Commemorabo hic decem peccati nocumeta, eo duntaxat, ut maiorè ca-

dddd z pia-

T. VI
22

Peccatorum
nocumenta
decem quæ
sunt.
Præsum-
ptio bono.

Paradigma.

Facit Deo o-
dibilem.
Sapient. 4.
Esaïa 6.

Facit diabo-
li seruum.

Eccle. 17.

Spoliat omni-
gratia, & vir-
tute ac meri-
to.

Spatitudine
merita pti-
uat.

Animum de-
orsum trahit

piamus peccandi nauseam & horrorem. Possent quidem innumera adferri
damna peccati, sed, vt dixi, decem duntaxat hic enumerabo. Primum est,
quod hominem priuat summo bono, id est, Deo Opt. Max. in quo vno tota
consistit salus & beatitudo mentis creatæ, qui solus potest totum illius ex-
plere desiderium. Si ergo sæpe minimarum iactura rerum ita nos ex cruciat,
vt ipsa quoque vita & lux nobis fastidio sit, cur tam parum contristat nos
mortiferi cuiuscunque peccati perpetratio? Contigit quandoque sanctum
quendam virum transire aedes cuiusdam sceminx, amarissime plorantis.
Vnde pietate moros, cogitabat adire illam, & consolari. Cumque ingressus
domum, interrogasset quid haberet, didicissetque eam ob acum amissam ita
plangere, statim abiit, indignum iudicans, vt eam pro tam vili re consolata-
retur. Si illa mulier sic fleuit ob tantillæ rei dispendium, quæ est ista amentia,
vt nos summi boni iactura tam nihil affligat? Hoccine est diuinam vo-
reri, amare, honorare maiestatem, plus dolere, si quid temporarium con-
tingat amittere, quam si illius gratiam peccatum admittendo perdamus?
Secundum est, quod hominem reddit Deo summe inuisum & contemptibili-
lem. Abominatio est enim Deo impius & impietas eius. *Odisti*, ait Prophe-
ta, *omnes qui operantur iniquitatem*. Quid autem æquè potest esse horrendum,
quam odiri & despici ab Omnipotente Deo, ex quo tanquam è fonte emanat,
quicquid est gratiæ & amabilitatis in creaturis? qui est summa & infini-
ta pulchritudo, sanctitas, dignitas, maiestas: cui soli placuisse etiam si creatu-
ris omnibus displiceas, abundè magna felicitas est: cui vni displicuisse, et-
iam si omnibus placeas, extrema miseria est. Quid est enim, quod possit ani-
mum aliquo vero afficere gaudio, quando Deum habet inimicum, & a se a-
lienum? Tertium est, quod subijcit hominem diabolicæ tyrannidi ac seruitu-
tuti, facitque propriæ iniquitatis mancipium. Quo quid potest homini ac-
cidere indignius? O homo factus ad imaginem Dei, redemptus Christi san-
guine, cur in tantum te abijcis, vt non pudeat te esse seruum demonum,
quibus nihil vilius Mundus habet? *Beatus*, ait Sapiens quidam, *qui non seruum
indignu se: & tu qua ratione beatus esse queas, qui vilissimis demonibus te
subijcis?*

Certe nisi planè in furiam versus esses, non vsque adeo te hostium ro-
rum potestati traderes. Quartum est, quod omni gratia, virtute & merito
spoliat hominem, redditque eum Deo & sanctis Angelis tanquam cadaver
putridum summe abominabilem. Sicut enim corpus mortuum grauissimè
olet: ita anima vita gratiæ destituta, pessimè foetet Deo. Et tamen videas ho-
die miserrimos homunciones vt placeant hominibus varios corpori suo
adhibere odores: cum interim summæ foeteant coram Deo, nec curent ta-
men. Ostultu & insani, cur non potius animas vestras virtutum impletis
odoribus, vt possitis placere illi, qui vos verè felices & beatos solus potest
efficere? Quintum est, quod sempiternam auferet homini beatitudinem: que
tamen reuera tam ingens, multiplex & infinita est, vt si non nisi vna posset
obtineri die, merito illius causa omnes vitæ huius voluptates despici, & ad-
uersa omnia æquanimiter ferri deberent. O cæcas hominum mentes, &
pectora cæca. Sextum est, quod ceu pondus grauissimum, hominem deor-
sum præmit, nec sinit sursum animum attollere, facitque tardum ac debilem
& dila-

& difficilem ad exequendas virtutum actiones, promptum autem & propensum ad appetenda & magnificanda vilia isthæc & infima terræ bona: ita vt rectè possit porcus dici, qui nunquam oculos sursum erigit, sed semper prono vultu in luto & sordibus volutat. Vnde Propheta: *Homo, inquit, cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Qui sit, quod plerisque adeo desipiunt diuina ac spiritalia, adeo sapiunt vana & terrena? Veique non aliam ob causam, nisi quod animus vitiorum humoribus corruptus, non habet sensum integrum, aut verum iudicium. Septimum est, quod suo pondere mox ad alia trahit vitia, nisi cito per penitentiam aboleatur. Hoc videmus quotidie in miseris & occisatis hominibus, qui vbi semel vitijs sese dederunt, in tam profundas merguntur immanium peccatorum voragine, vt vix spes sit eos vnquam posse redire ad vitam. Quos licet millies hortaris vt respiscant, nihil nisi aëra verberas: imo rident admonentem, & infelices putant quotquot ipsis similes non sunt. Octauum est, quod animum reddit omni saxo duriorum, prauaque consuetudine in tantum obligat & afficit, vt diuinæ gratiæ vix possit capax fieri, maximè vbi versum est in longam consuetudinem. Tales enim difficile corriguntur, de quibus Hieremias ait: *Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.* Nonum est, quod peccantem reddit tartaro assimilem. Vt enim tartarus est habitatio dæmonum, & chaos totius miseræ, ac abyssus tenebrarum: ita peccator est cubile dæmonum, subiectum iniquitatem, barachrum vitiorum, estque in eo sicut in inferno ignis auaritiæ, feetor luxuriæ, tenebræ ignorantix, vermis conscientix, sitis concupiscentiæ, dæmones per effectum, &c. Decimum est, quod æternæ facit damnationi obnoxium. Quæso, si quis vel vna die nudo corpore in ardenti fornace iacere deberet, quid non ageret ille, vt talem penam possit euadere? Cur ergo tam parum cauetur peccatum quod nos mittit in stagnum sulphure & pice tartarea semper arsurum? Quod si isthæc omnia peccati nocumenta nihil nos mouent, certum est iam tenebris peccati nos esse inuolutos: sed tamen dum adhuc dies gratiæ agitur, licet inde emergere. Itaque abijciamus eas actûrum dilectissimi, & in lumine virtutum & gratiæ ambulemus. Atque vt gratia & virtus magis afficiamur, illius itidem decem effectus succinctim recensito.

Primus est, quod à peccato originis in baptismo nos eripit. Non enim purgamur ab illo peccato, nisi per virtutis infusionem. Secundus est, quod animum firmat, stabilis & corroborat in bonis. Vnde Apostolus: *Optimum est gratia stabiliri cor.* Tertius est, quod munit hominem aduersus quauis vitia, quasuis tentationes carnis, mundi & dæmonum, prauorumque hominum impia exempla, pestiferas suasiones, & quælibet offendicula. Quartus est, quod animam pulcherrimè vestit & ornat, vt possit esse grata & amabilis Deo sponso cælesti, qui sese animæ coniungere non vult, quam diu vitiorum sordibus est polluta, & virtutis inops. Quintus est, quod despondet animam Christo, quatenus conuenit vitæ præsentis ac fidei. Sextus est, quod efficit hominem Dei filium adoptiuum, eiq; super omnia adherentem. Septimus est, quod facit hominem Dei templum, thronum ac habitaculum, in quo delectat commorari Spiritum sanctum, qui odit sordes, nec sapienter potest

Psal. 48.

Diuina & spiritalia cur multis adeo desipiant. Trahit suo pondere ad alia vitia & peccata.

Animum saxo duriorum reddit.

Hierem. 5. Dæmonibus assimilat.

Damnatio æternæ facit obnoxium.

Gratiæ diuinæ effectus decem qui sunt.

Hebr. 19.

T. VI
22

potest habitare in corpore subdito peccatis. Octauus est, quod reddit hominem paradiso terrestri confimilem, utpote sanctis cogitationibus floridum, pijs meditationibus virentem, sanctis desiderijs amicum, bonis actibus fecundum, & optimæ existimationis ac integræ famæ odore gratissimo fragrantem. Nonus est, quod etiam cælesti paradiso eum facit similem, utpote Deum per fidem, & sapientig donum ac mysticam theologiam, quantum factus est in hac vita, sincerè contemplantem, perpetuo laudantem, in prosperis & aduersis in illo se oblectantem, atque prompta deuotionis alacritate hilariter ei obsequentem, ac denique omnes amantem, cum omnibus & erga omnes pectoris pacem & fraternam concordiam inuolabiliter retinentem. Decimus est, quod homines perducit ad cælestis patriæ felicissimam hereditatem, & Christi Iesu consortium faciens ex eis hæredes Dei, Christianis coheredes. Quis iam non libenter velit virtutis & gratiæ amplecti lumen, & vitare peccati tenebras, cognitis tot virtutum incommotis & nocentis, itemq; tot virtutis & gratiæ præclaris effectibus? Sed quia Exaltationis S. crucis festum agimus, etiam de illa aliquid nobis dicendum est. Quid enim S. crucis festa celebremus, in qua propter nos immolatus est Christus, per quam abolita sunt delicta nostra, Dei ira mutata est in clementiam, cum Deo reconciliati sumus, patefacta est paradisi tor annorum millibus clausa, & igneo gladio vallata, antiqua nobis patria reddita, paterna ciuitas demonstrata, domus pristina est restituta? Crux altare nouum, in quo nouum illud sacrificium, nempe Christus Filius Dei oblatus est: imo & ipse sese obtulit: siquidem & sacrificium & sacerdos fuit: sacrificium secundum carnem, sacerdos secundum spiritum sanctitatis. Crux est signum illud filij hominis, quod in iudicij die apparebit, & quando sol & luna & stellæ omnes non dabunt lumen Iudicij aduentu & claritate obscuratæ. Crux miro splendebit lumine, ut confundatur impij qui Dominum crucifixerunt, & pro ipsis crucifixo ingrati fuisse gaudeantq; pij per crucem euecti ad gloriam. Crux Christi est triumphale vexillum, omnium æternæ beatitudinis gloria sublimandorum, nedum hominum, sed etiam angelorum. Namq; per crucis Christi, ceu mediatoris, meritum non solum homines, sed etiam angeli creduntur obtinere gloriam æternæ vitæ, quam certè nulla creatura suis meritis absque condigno mediatore adipisci potuisset. Vnde quod angelorum pars magna stetit, nec cõsensit angelis desertoribus, potissimum merito crucis Christi tribuendum est, per quod confirmati sunt, ne cum apostatis illis descerent ab obedientia, quam debebant suo & omnium conditori. Siquidem in Apocalypsi, vbi describitur pugna Michaelis & angelorum eius cum dracõne & affectis illius, euidenter expressum legimus: *Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni*: quod nullius dubitat ad meritum passionis Christi referendum, quæ in cruce consummata est. Itaque pie credimus, sicut homines à suis culpis per Christi merita sunt liberati, ita & angelos per eadem à ruina esse præseruatos. Siquidem & angelis necessarius erat mediator, qui eis à Deo gratiam mereretur. Quod quidem excellentissima charitate fecit Dominus Iesus, in cruce triumphans de aduersarijs suis, fuso pro omnibus sanguine suo, cuius meritis etiam angeli seruati sunt. Vnde etiam ipsi cruce Christi tanquam vexillo & communitrophæo vtuntur. Crux Christi est

De S. cruce festum celebrandi ratio.

Laudes S. crucis quoniam nam sunt. Math. 25. Ioel. 2.

S. crucis merito quosdam angelorum confirmatos.

Apo. 12.

commu-

commune meritum, & communis thesaurus angelorum & hominum electorum. Vnde etiam Apostolus ait: *In Christo complacuit omne plenitudinem diuinitatis inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue que in terris, siue que in caelis sunt.* Quamobrem nedum homines sancti, sed & angeli gloriantur in cruce Domini nostri Iesu Christi multo felicitius & securius, quam in proprijs meritis. Siquidem in ipsa cruce benignissimus Saluator omnes thesauros diuinæ sapientiæ & meritorum angelicæ humanæque naturæ communicandos collocauit.

Præterea crux Christi est commune gaudium angelorum & hominum, per quam ceu firmissimum ac inseparabile glutinum creaturæ rationales, angeli scilicet & homines copulantur, vt ex vtrisque construat & impleatur superna Hierusalem, cuius est participatio in idipsum, vbi gaudent omnes gaudio inenarrabili & honorato, per crucis Christi meritum potissimè conciliato. Nam alioqui neque angelica, neque humana merita ex æquo respondere possunt præmio felicitatis æternæ, quod Deus est, quandoquidem illa finita sunt, Deus autem infinitus est, nisi fulciantur merito Iesu Christi crucifixi: quod quidem sicut rationem meriti obtinet iuxta assumptam humanitatem & crucem, ita est etiam omnino infinitum ob coniunctam diuinitatem. Non enim Christus homo solus est, sed Deus & homo. Atque hoc ipso ex æquo iustitiæ lætæ infinito præmio respondet meritum infinitum: & infinito merito redditur præmium infinitum. Itaq; hoc crucis Christi merito freti caelestes illi spiritus confirmati sunt in gloria, ita vt nunquam possint inde excidere. Nec mouere quenquam debet, quod id longè ante Christum crucifixum contigerit. Nam & hominibus illis, qui Christi aduentum præcesserunt profuit idem Christi meritum, non minus quam qui post nati sunt. Ita & angelicis spiritibus: qui deinde promptissima beneuolentia ob voluntatem Dei seruiuerunt hominibus, vt & ipsi salui fiant, scq; crucis Christi merito vtriq; in commune gaudeant, & felicissima vniione nectantur. Cuius quidem figuram habuisse videtur crux ipsa Domini Iesu, ex duobus lignis compacta: altero recto, altero transuerso: quorum illud naturam angelicam ob eius stabilem ac immotam rectitudinem, illud verò naturam humanam ob eius miseram euerisionem significat. Ipsa autem ligna mutuo sibi iunguntur in medio, hac nimirum significatione, per Christum crucifixum virosque & angelos & homines adunandos, angelica ruina per homines instaurata, & hominis peccato prorsus abolito & expiato. Rabanus Maurus Moguntinensis olim episcopus de laudibus S. crucis opus confecit mirificum versu & prosa, vbi reuera diuino vsus ingenio multa scribit in laudem crucis: ex quibus pauca hic referemus. O crux sacra, inquit, quæ concedis fidelibus ante Christi tribunal bonorum operum fructus percipere. O crux sacra quæ disruptis inferni claustris plebem sanctorum eripueras, & in caelo collocaueras. Salue crux veneranda Dei, quæ sapientia, lumen & doctrix es orbis terrarum: quæ vera lux, & amica virtus, & clara philosophia apud exlicolas terrigenasque indefinenter viges: etiam apud exercitus angelorum, qui in claritate lucis æternæ manent: & apud homines, quibus salus & pulchra renouatio post diuinam infirmitatem, & antiquam peccatorum vetustatem extitisti.

dddd 4 Tcto

Col. 1.

Gloriari non modo homines verum & angelos in cruce.

Cruz vt fit gaudium commune hominum & angelorum. Psalm. 121.

Meritū Christi quibus ante ipsius incarnationem profuerit.

Figuræ crucis Christi mysteriū quod.

Rabanus de laude S. crucis mirificū librum quo ingenio confecit.

T VI
22

Philipp. 2.

Ioan. 1.

Apo. 12.

Ioannes
Chryso-
st. de laude S.
crucis quid
scenferit.

D. Thomas
Kempis
S. Crucis my-
steriū vti vo-
catur arbor.

Te totus orbis beatificat. Te cælorum agmina collaudant. Per te in nomi-
ne Iesu, qui cuncta mundi sceptrâ simul & regum curuat imperia, omne ge-
nu suæ voluntate, siue vi stetit, cælestium videlicet, terrestrium & in-
fernorum. At Michael dux & princeps plebis Dei, te confessione memorat
cuncta cælorum sydera virtute regere & potestate tegere, eo quod ara Dei
sis, in qua immolatus est agnus, qui abstulit peccata mundi: quo clypeo be-
nevolentia ipse sedulo exultat: qua confessionis framea fidens, bellum init
contra draconem horridum, antiquumque serpentem & de hoste trium-
phans ouat. cum sanctorum agminum millibus, hoc sibi præmij loco pe-
tens, vt tuam laudem perpetuo ante tribunal decantet Domini. O inclita
crux Domini, aulæ Christi preciosum fundamentum: tu es pulchrior flori-
fera specie omnium germinum: tu excelisior cædris Libani: tu preciosior
albo lapide Pario. Hæc ille vir doctus & pius. Chrysofomus quoque pul-
cherrimis S. crucem euehit encomijs, quæ ob gratiam pij lectoris huc ad-
scribere non pigebit: Crux, ait, spes Christianorum. Crux resurrectio mor-
tuorum. Crux cæcorum dux. Crux desperatorum via. Crux claudorum
baculus. Crux consolatio pauperum. Crux refrenatio diuitum. Crux de-
structio superborum. Crux malè viuentium poena. Crux aduersus dæmo-
nes triumphus. Crux deuictio diaboli. Crux adolescentum pædagogus.
Crux sustentat o inopum. Crux spes desperatorum. Crux nauigantium gu-
bernator. Crux periclitantium portus. Crux obsessorum murus. Crux pa-
ter orphanorum. Crux defensor viduarum. Crux iustorum consiliarius.
Crux tribulatarum requies. Crux paruulorum custos. Crux virorum caput.
Crux senum finis. Crux lumen in tenebris sedentium. Crux regum magnifi-
centia. Crux scutum perpetuum. Crux insensatorum sapientia. Crux liber-
tas seruorum. Crux Imperatorum philosophia. Crux Iex impiorum. Crux
prophetarum præconatio. Crux annunciatio Apostolorum. Crux marty-
rum gloriatio. Crux monachorum abstinentia. Crux virginum castitas.
Crux gaudium sacerdotum. Crux Ecclesiæ fundamentum. Crux orbis ter-
ræ cautela. Crux templorum destructio. Crux idolorum repulsio. Crux
scandalum Iudæorum. Crux perditio impiorum. Crux inualidorum vir-
tus. Crux agrotantium medicus. Crux emundatio leproforum. Crux para-
lyticorum requies. Crux esurientium panis. Crux sitientium fons. Crux
nudorum protectio. Hæc ille. De hac denique S. cruce religiosus quidam
& venerabilis pater ita scriptum reliquit: Nobilissimæ & felicissimæ arbo-
ris S. crucis radix est humilitas & paupertas: cortex, labor & poenitentia: ra-
mi, misericordia & iustitia: folia, veritas & doctrina: flores, vera honestas
& pudicitia: odor, sobrietas & abstinentia: pulchritudo, castitas & obedien-
tia: splendor, fides recta & spes firma: fortitudo, magna animas & patientia:
longitudo, longanimitas & perseverantia: latitudo, benignitas & concor-
dia: altitudo, charitas & sapientia: dulcedo, amor & lætitia: fructus, salus &
vita æterna. Hæc est arbor fecundissima, super omnes arbores paradisi be-
nedicta. Hæc animam deuotam piæ compassionis affectu sæpe compungit,
sæpe lachrymare facit, cum imaginem crucifixi aspicit: sæpe cor amantis
conuulnerat, cum Christum pro se vulneratum pensat. Beatus homo & fi-
delis seruus ille, qui sacra Iesu vulnera, & crucem in corde suo iugiter por-
tat, &

rat, & quicquid occurrit aduersi, de manibus Dei accipit & pie sustinet, ut crucifixo pro se Domino suo vel in modico conformis fiat. Quisquis in cruce Christi gloriatur, & omnia propter Christum contemnit, hic interim à Christo in praesenti consolabitur, & in futuro caelestibus bonis replebitur, ac sine fine cum Christo & sanctis omnibus felicissime gaudebit. Quae nobis prestare dignetur Christus Iesus pro nobis in cruce passus & mortuus, cui est omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

IN FERIIS D. MATTHAEI APOSTOLI ET
Euangelistae, Epistola Beati Pauli Apostoli, ad
Ephesios, cap. IV.

Retres unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: *Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus* (Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terra? Qui descendit, ipse est & qui ascendit supra omnes caelos, ut adimpleret omnia.) Et ipsis dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas: alios vero Euangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in edificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram et aetatis plenitudinis Christi. Psal. 67.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

IN hac Epistola, quae commodissime legitur in festo S. Matthaei Apostoli & Euangelistae, ut ipsa verborum facies indicat, Paulus Apostolus illam Domini parabolam interpretatur, qua dicit hominem quendam peregrinum profectum, vocasse seruos suos, & distribuisse illis bona sua: & vni quidem talenta quinque, alij duo, alij vnum tradidisse, id est, alijs atque alijs alia & alia plura & pauciora dedisse gratiae munera, non pro sua vel largitate, vel parcitate, ut ait D. Hieronymus, sed pro accipientium viribus. Ait ergo Apostolus: Vnicuique nostrum data est gratia talis ac tanta, qualem & quantam placuit Deo dare nobis: qui utique dat omnibus affluenter & non improperat. Nec est cur quisquam alteri plura ac potiora adepto inuideat: quandoquidem Deus est qui dona sua prout vult impartitur. Quidni enim liceat illi facere quod vult? Dedit nouissimis in vinea laborantibus eundem denarium, quem & primis. Et cum quidam inde murmuraret, audiuit: Amice non facio tibi iniuriam. An non licet mihi facere quod volo? Quid enim ego aliud velle possum, nisi quod optimum sit? Non tamen ita nobis sua largitur dona, ut nos velit ociosos agere. Nam & seruus ille, qui talentum acceptum duplicare, & pij ac liberalis domini sui beneficentiae cooperari noluit, non solum talento priuatus, sed etiam in tenebras aeternas demersus est: ne quis de misericordia Dei securus ac interim pigritiae & negligentiae deditus, negligat aut contemnat seruare praecipia Dei. Quod autem data sit nobis gratia iux-

eeee tia iux-